

LLICENCIATURA: CIÈNCIES EL TREBALL
ASSIGNATURA: ESTRUCTURA SOCIAL (4,5 crèdits)
DURADA: Primer semestre
CURS ACADÈMIC: 2006/2007
PROFESSOR: Leonardo Cavalcanti (Dpt. Sociologia)

(VALIDAT PER AL 2008/09)

1. Objectius i continguts del curs:

Aquesta assignatura presenta una panoràmica de les anàlisis sociològiques sobre les desigualtats socials. Complementa les nocions de treball, organització, mercat i relacions laborals que formen part de les assignatures de sociologia dels primers cicles de les titulacions de ciències econòmiques i jurídiques

L'objectiu del curs és que els estudiants es familiaritzin amb el vocabulari i amb les diferents aportacions teòriques des de la Sociologia en relació a l'estructura social, a les diferents esferes que la integren i als diferents eixos de desigualtat social (principalment classe, gènere i ètnia). Així mateix, en acabar el curs, els estudiants haurien de ser capaços d'aplicar aquestes reflexions teòriques a l'hora d'identificar i analitzar situacions de desigualtat concretes en el cas de l'estructura social d'Espanya i Catalunya.

Temari

1. Introducció: Les vessants de l'estructura social i els eixos de la desigualtat

- 1.1. Una introducció al concepte d'estructura social i a les desigualtats socials
- 1.2. Perspectives teòriques al voltant de les classes socials

2. Els canvis de l'economia productiva. Esfera mercantil

- 2.1. L'estructura econòmica
- 2.2. El mercat laboral
- 2.3. Mercat i desigualtats de classe, gènere, ètnia, edat

3. Consolidació i crisi de l'estat del benestar. Esfera estatal

- 3.1. Els règims de benestar i les polítiques públiques
- 3.2. Introducció al concepte "ciutadania"
- 3.3. El paper de l'esfera estatal en la modulació de les desigualtats de classe, gènere, ètnia

4. El familisme i el treball domèstic. Esfera domèstica-familiar

- 4.1. La distribució dels temps
- 4.2. Les funcions de la família

5. L' associacionisme i els moviments socials

2. Metodologia

Dos terços del curs s'estructuraran a partir de classes magistrals participatives i de discussió de textos. Paral·lelament, un terç de les sessions es realitzaran sota la modalitat de seminaris, a partir de la presentació i discussió de textos.

3. Sistemes d'avaluació

Els estudiants podran optar per dues modalitats d'avaluació:

MODALITAT A.

- Una prova final sobre els aspectes teòrics i pràctics del curs (40% nota final)
- Resolució de exercicis pràctics, realitzats en equips de 2-3 persones, que es prepararan durant les sessions pràctiques a l'aula i que es lliuraran per escrit en les dates previstes (60% nota final)

MODALITAT B.

Un examen final sobre els aspectes teòrics i pràctics del curs (100% nota final),

MODALITAT A

- Seguiment presencial de l'assignatura. Es tracta d'estudiants que prefereixen l'avaluació continuada i que poden garantir l'assistència a classe.
- Hi haurà exercicis d'ABP (Aprentatge Basat en Problemes), que es realitzaran a partir del treball cooperatiu. Es formaran equips de treball de 3-4 persones. Cadascun dels exercicis farà referència a un dels tres eixos de desigualtat estudiats al llarg del curs: classe, gènere i ètnia.
- Cada exercici d'ABP constarà de 3 etapes. Hi haurà una primera sessió en què seran presentats als grups el cas a resoldre i els materials i es consensuaran les pautes a seguir per resoldre l'exercici. Dues setmanes després, en una segona sessió, els diferents grups de treball posaran en comú els resultats i els discutiran amb el docent. En un tercer moment, el grup haurà de lliurar la pràctica, que contindrà la síntesi de la resolució del cas i un mapa conceptual. Hi haurà un dossier específic per a cada seminari d'ABP, que inclourà els textos o materials i les pautes de realització.

- Una part de l'avaluació (40%) es farà mitjançant una prova individual final sobre els continguts que s'han vist al llarg del curs –apunts de classe i lectures obligatòries.

MODALITAT B

- Seguiment no presencial de l'assignatura. Es tracta de persones que vénen esporàdicament a classe i que no poden garantir el seguiment del curs a partir de l'avaluació continuada
- L'avaluació es farà mitjançant una prova individual i final –una prova diferent a la dels estudiants que segueixin la modalitat A-, que se centrarà en els continguts que s'han vist al llarg del curs a les classes, així com en les lectures obligatòries.
- Hi ha l'opció de lliurar *ressenyes* dels textos obligatoris del curs, de manera opcional, que podran servir per modular la nota final a l'alça.

4. Lectures obligatòries

Tema 1.

1. Adelantado, J. et al. (coord.). 2000. *Cambios en el Estado del Bienestar. Políticas sociales y desigualdades en España*, Barcelona: Icaria (pp. 28-44).
2. Blanco, A. I. (1998). “La estratificación social”, a: A. Hernández (coord.). *Manual de Sociología*. Valladolid: Universidad de Valladolid. (pp. 69-92).
3. Requena, F. (2001) “1990-2000: Un siglo de cambios en la estratificación española”, a: DDAA. *Estructura y cambio social*. Madrid: CIS. (pp. 347-364)

Tema 2.

- 4.*Recio, Albert. (2004). “¿Qué fue de la clase obrera?” *Mientras tanto*, nº 93, pp. 25-45
5. Ramos-Díaz, J. (2004). “Empleo precario en España: Una asignatura pendiente”, a: V. Navarro (coord.) *El Estado de Bienestar en España*. Barcelona: Univ. Pompeu Fabra. (pp. 97-119).
- 6.*Cano, Ernest. (2004). “Formas, percepciones y consecuencias de la precariedad” *Mientras tanto*, nº 93, pp. 67-81.
- 7.*Gómez, Carmuca. (2001). “Mujeres y trabajo: principales ejes de análisis”. *PAPERS. Revista de Sociología*, nº 63/64, pp. 123-140.
- 10.*Cachón, L. 2002. “La formación de la ‘España inmigrante’: mercado y ciudadanía”. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, nº 97. (només pp. 109-126.)
- 11.*Baumann, G. (2001). *El enigma multicultural. Un replanteamiento de las identidades nacionales, étnicas y religiosas*, Barcelona: Paidós (pp. 43-91).
- 12.*Stolcke, Verena. (1994). “Europa: novas fronteras, novas retóricas de exclusión”. En Colectivo Vírico (coord.) *Extranjeros en el Paraíso*, Barcelona: Virus. pp. 235-266.

- 13.*Parella, S. (2004). “La interacción entre clase social, género y etnia”. *Mientras tanto*, nº 93, pp. 83-100.

Temes 3 i 4.

14. Navarro, V. (coord.) (2004). *El Estado de Bienestar en España*. Barcelona: Univ. Pompeu Fabra (cap. 1.)
- 14.Rodríguez Cabrero, G. (2004). *El Estado de bienestar en España: debates, desarrollo y retos*. Madrid: Editorial Fundamentos. (pp. 71-84 y cap. 8).
- 15.*Moreno, L. (2001). “La ‘vía media’ española del modelo de bienestar mediterráneo”. *PAPERS. Revista de Sociologia*, nº 63/64, pp. 67-82.
- 16.Carrasco, C.; Alabart, A.; Mayordomo, I. & Montagut, T. (1997) *Mujeres, trabajos y políticas sociales: una aproximación al caso español*. Madrid: Instituto de la Mujer. (pp. 17-47 i 217-229)
- 17.Pérez- Díaz, V.; Chuliá, E. & Álvarez- Miranda, B. (1998) *Familia y sistema de bienestar. La experiencia española con el paro, las pensiones, la sanidad y la educación*. Madrid: Fundació Argentaria/ Editorial Visor. (pp. 157-174)
- 18.*Moreno, L. (2002). “Bienestar mediterráneo y ‘supermujeres’”, *Revista Española de Sociología*, nº 2, pp. 41-57.
- 19.*Juliano, Dolores. (1994). “Pobre mujeres o mujeres pobres”. En Colectivo Vírico (coord.) *Extranjeros en el Paraíso*, Barcelona: Virus. pp. 43-52.

***Els articles de revista s’han de consultar a la Biblioteca de CC.SS. La resta de textos (capítols de llibre) els trobareu fotocopiats en un dossier al Servei de Fotocòpies.**

5. Bibliografia complementària

- AA.VV. 1999. *Les desigualtats socials a Catalunya* Barcelona: Editorial Mediterrània.
- Abad, L. 2003. “Economía en red y políticas migratorias. ¿Hacia un mercado global de trabajo?” *Migraciones*, nº 14, pp. 305-344.
- Adelantado, J. (coord). 2000. *Cambios en el Estado del Bienestar. Políticas sociales y desigualdades en España* Barcelona: Icaria.
- Berzosa, C. et al. 1997. *Estructura económica mundial*. Madrid: Síntesis.
- Borderias, C.; Carrasco, C.; Alemany, C., (comp.) 1994. *Las mujeres y el trabajo*. Madrid: Fuhem.
- Cachón, L. 1995. “Marco institucional de la discriminación y tipos de inmigrantes en el mercado de trabajo en España”. *REIS*, nº 69, p.105-124.
- Cachón, L. 1997. “Segregación sectorial de los inmigrantes en el mercado de trabajo en España”. *Cuadernos de Relaciones Laborales*, nº 10, p. 49-73.
- Cachón, L. 2002. “La formación de la “España inmigrante”: mercado y ciudadanía. *REIS*, nº 97, p. 95-126.
- Cachón, L. 2003. “La inmigración en España: los desafíos de la construcción de una nueva sociedad”. *Migraciones*, nº 14, pp. 219-304.
- Carabaña, J.; de Francisco, A. (comps.) 1993. *Teorías contemporáneas de las clases sociales*, Madrid: Pablo Iglesias
- Carnoy, M. 2000. *El trabajo flexible en la era de la información*, Madrid: Alianza.
- Carrasco, C. 1999. *Mujeres y economía*. Barcelona: Icaria.
- Carrasco, C.; Alabart, A.; Mayordomo, I. & Montagut, T. 1997. *Mujeres, trabajos y políticas sociales: una aproximación al caso español* Madrid: Instituto de la Mujer.
- Colectivo Ioé. 1999. *Inmigrantes, trabajadores, ciudadanos. Una visión de las migraciones desde España*. València: Universitat de València
- Colectivo Ioé 2001. *Mujer, inmigración y trabajo*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Colección Observatorio Permanente de la Inmigración.
- Esping-Andersen, G. 2000. *Fundamentos sociales de las economías postindustriales*, Barcelona: Ariel.
- Feito, R. 1995. *Estructura social contemporánea*, Madrid: Siglo XXI
- García, S.; Lukes, S. (comp.). 1999. *Ciudadanía: justicia social, identidad y participación*, Madrid: Siglo XXI.

- Giner, S. (dir). 1998. *La societat catalana* Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya.
- Gomà, R. & Subirats, J. (coords). 2001. *Govern i polítiques públiques a Catalunya (1980-2000)* Barcelona: Ed. UB/ Servei de Publicacions UAB.
- Herrera, M.; Castón, P. 2003. *Las políticas sociales en las sociedades complejas*, Barcelona: Ariel.
- Kerbo, R.H. 1998. *Estratificación social y desigualdad*, Madrid: Mc Graw Hill.
- Marshall, T.H.; Bottomore, T. 1992. *Ciudadanía y clase social*, Madrid: Alianza.
- Martínez Veiga, U. 1997. *La integración social de los inmigrantes en España*. Madrid: Trotta.
- Maruani, M. et al. (dir.) 2000. *Las nuevas fronteras de la desigualdad*. Barcelona: Icaria.
- Miguel, J de. 1998. *Estructura y cambio social en España* Madrid: Alianza.
- Miguélez, F. & Prieto, C. (eds) 1999. *Las relaciones de empleo en España* Madrid: siglo XXI.
- Miguélez, F. 1997. *Desigualtat i canvi. L'estructura social contemporània*, Barcelona: Edicions Proa / UAB.
- Mills, Ch. W. 1978. *La elite del poder*. México: Fondo Cultura Económica.
- Moreno, L. & Sarasa, S. 1993. "Génesis y desarrollo del estado del bienestar en España", *Revista Internacional de Sociología*, Tercera Época, 6, pp.27—69.
- Moreno, L. 2000. *Ciudadanos precarios*, Barcelona: Ariel.
- Navarro, V. 2000. *Globalización económica, poder político y estado del bienestar* Barcelona: Ariel.
- Navarro, V. 2004. *El Estado de Bienestar en España*, Madrid: Tecnos.
- Observatori de la Pobresa. 2003. *La pobresa a Catalunya. Informe 2003*. Barcelona: Fundació Un Sol Món (Caixa de Catalunya).
- Parella, S. 2003. *Mujer, inmigrante y trabajadora: la triple discriminación*, Barcelona: Anthropos.
- Pérez- Díaz, V.; Chuliá, E. & Álvarez- Miranda, B. 1998. *Familia y sistema de bienestar. La experiencia española con el paro, las pensiones, la sanidad y la educación* Madrid: Fundació Argentaria/ Editorial Visor.
- Prieto, C. 1994. *Los trabajadores y sus condiciones de trabajo* Madrid: HOAC.
- Recio, A. 1997. *Trabajo, personas, mercados*, Barcelona: Fuhem-Icaria.
- Rodríguez Cabrero, G. 2004. *El Estado del bienestar en España: debates, desarrollo y retos*, Madrid: Ed. Fundamentos.
- Santos Ortega, J.A. & Poveda, R. 2001. *Trabajo, empleo y cambio social* Valencia: Tirant lo Blanc.
- Sarasa, S. & Moreno, L. (comp.) 1995. *Los estados del bienestar en la Europa del Sur* Madrid: CSIC/ MAS.
- Sarasa, S.; Almeda, E. & Obiols, D. 2000. "Estado, sociedad civil y rentas mínimas de inserción", *Documento de Trabajo 00-09*, Unidad de Políticas Comparadas, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, [en línea] www.iesam.csic.es
- Sassen, S. 1993. *La movilidad del trabajo y del capital*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social
- Sassen, S. 1998. *Globalization and Its Discontents*. New York: The New Press.
- Solé, C. (coord.) 2001. *El impacto de la inmigración en la economía y en la sociedad receptora*. Barcelona: Anthropos.
- Solé, C. 1994. *La mujer inmigrante*. Madrid: IMU.
- Solé, C. 1995. *Discriminación racial en el mercado de trabajo*. Madrid: CES.
- Stolcke, V. 1991. "¿Es el sexo para el género como la raza para la etnicidad?". *Mientrastanto*, nº 48, p. 87-111.
- Subirats, J. (ed.) 1999. *¿Existe sociedad civil en España? Responsabilidades colectivas y valores públicos* Madrid: Fundación Encuentro.
- Tezanos, J.F. 2000. *Escenarios del nuevo siglo* Madrid: Sistema.
- Torns, T. 1995. "Mercado de trabajo y desigualdad de género". *Cuadernos de Relaciones Laborales*, nº 6, p.81-92.
- Torns, T. 1999. "Los trabajadores asalariados: desigualdades de género". En: *Las relaciones de empleo en España*, ed. por F. Miguélez y C. Prieto. Madrid: Siglo XXI.
- Touraine, A. 1971. *La sociedad post-industrial*. Barcelona: Ariel.
- Villa, P. 1990. *La estructuración de los mercados de trabajo*. Madrid: MTSS.
- Villasante, T.R. 1995. *Las democracias participativas* Madrid: Ediciones HOAC.
- Villota de, P. 1999. *Globalización y Género*. Madrid: Editorial Síntesis.
- Willis, P. 1978. *Aprendiendo a trabajar. Cómo los chicos de la clase obrera consiguen trabajos de clase obrera*. Madrid: Akal.